

tartic Research. Van deze negentien zijn er vijf in deze bundel opgenomen: Peter I Øy, Bouvetøya, Îles Kerguelen, the Heard and McDonald Islands en the Balleny Islands. Daarnaast komen nog een aantal eilanden aan bod die niet meer bestaan en waarschijnlijk nooit bestaan hebben.

Van de eilanden worden geen alles omvattende beschrijvingen gegeven, in plaats daarvan worden specifieke gebeurtenissen en personen uit de geschiedenis van het eiland beschreven. De nadruk ligt daarbij meer op de historie en de impact van mensen op de eilanden of andersom en minder op de geologie, de fauna of de flora.

De globale positie van de vijf (groepen van) eilanden

VAN ZUIDLAND NAAR ANTARCTICA

In 1570 publiceerde Abraham Ortelius (1527-1598) een wereldkaart met daarop afgebeeld een landmassa die nagenoeg het gehele zuidelijk halfrond bedekt, het Onbekende Zuidland oftewel Terra Australis Incognita. Vanaf die tijd is er door velen gezocht naar het Zuidland. Een gebied dat, volgens de overleveringen, enorme hoeveelheden natuurlijke rijkdommen moest bevatten. Het wereldbeeld op de beschikbare kaarten werd algemeen voor waar aangenomen. "Het Onbekende Zuidland zou dus de zuidpool bedekken en zich naar het noorden uitstrekken tot Vuurland en tot Nieuw-Guinea." Aldus Vibeke Roeper & Diederick Wildeman in hun *Ontdekkingsreizen van Nederlanders*.

Fernão de Magalhães

Het zoeken naar het veelbelovende Zuidland was niet het doel van de tocht van Fernão de Magalhães (1480-1521). Hij ging in 1519 op zoek naar de Molukken, om uit deze onbekende streken de toen felbegeerde specerijen vandaan te halen. Deze eerste reis om de wereld heeft definitief bewezen dat de aarde rond is. En, ze heeft een route naar de Stille Zuidzee opgeleverd die niet om het zuidelijkste puntje van Zuid-Amerika voert, maar erdoorheen. Over die ontdekking tekende Antonio Pigafetta (1491-1534), die meereisde met Magalhães, op: "Deze straat noemden wij 'Patagonische Zeeëngte'." Het land aan beide zijden van de zee-engte kreeg de naam "Vuurland", vanwege de talrijke vuren die 's nachts overal te zien waren. De "Patagonische Zeeëngte" is nu bekend als de Straat Magellaan. Op deze tocht bereikten de schepen hun meest zuidelijke punt op zo'n 54° Z.B.

Schouten en Le Maire

Uitgebreide informatie over de reis van Willem Cornelisz. Schouten (1577-1625) en Jacob le Maire (1585-1616) is te vinden in de door W.A. Engelbrecht en P.J. van Herwerden samengestelde en toegelichte uitgave *De ontdekkingsreis van Jacob le Maire en Willem Cornelisz. Schouten in de jaren 1615-1617*. De volgende beschrijving, inclusief de citaten, is gebaseerd op het reisverslag van Le Maire, dat daarin is opgenomen. Na de oprichting van de VOC in 1602 was het alleen voor handelaren die waren aangesloten bij de VOC toegestaan om via de straat Magellaan naar de Stille Oceaan te varen. Isaac Le Maire, de vader van Jacob, was niet meer aangesloten bij de VOC, maar wilde wel handeldrijven in Azië en ook op zoek gaan naar het Onbe-

kende Zuidland. Daarom had hij een alternatieve route nodig van de Atlantische naar de Stille Oceaan. In 1614 heeft hij daarom de Australische Compagnie opgericht. Op 1 april van dat jaar stuurt de Australische Compagnie aan de Staten-Generaal een voornemen voor een "loflicke Entreprise" met als doel "... een Passagie int Suyden te soecken, daer door te varen, en voorts de Landen in de Suyt-Zee ghelegghen, en voor desen onbekent, soo veel doenlick soude sijn, aen te doen, en frequenteren. En hebben dien volghende inden Iare sesthien hondert vijthien binnen de Stede Hoorn toegerust twee Schepen ghenaemt de Eendracht ende Hoorn, daer op stellende voor President en Opper-Coopman den welervarenen, ende gheexperimenteerden Iaques Le Maire ..." De toestemming werd, in de vorm van een "Generael Octroy", op 13 mei 1614 verleend.

De Eendracht en de Hoorn vertrekken op 14 juni 1615 vanaf de rede van Texel richting Zuid-Amerika. Na een voorspoedige reis via Sierra Leone, komt op 6 december "het vaste Lant van America, beNoorden Porto desire [Puerto Deseado, in het zuiden van Argentinië]" in zicht. Deze plek werd gekozen omdat Olivier van Noort (1558-1627) er in 1599 terecht was gekomen om beter weer af te wachten voor zijn tocht door de straat Magellaan. Bij laag water vanwege de nieuwe maan, wordt de Eendacht op 18 december buitenom "heel schoon ghemaect". Een dag later loopt het schoonbranden van de houten onderkant van de Hoorn uit de hand en wanneer het vuur de voorraad kruit bereikt, is er geen redden meer aan. Na de jaarwisseling, op 13 januari 1616, gaat de reis verder met één schip. Ze varen langs de westkant van de Falklandeilanden en koersen ten zuiden van de straat Magellaan op de kust van Vuurland aan. Vanaf de 23e komen ze in een zuidelijke stroming terecht, waarvan ze hopen dat die hen naar of zelfs door "het Suyder gat" zal voeren. Aan stuurboord, daar waar de doorgang gevonden moet worden, zien ze alleen maar land. "Ten laetsten onsen cours noch wat lanx de wal houdende, saghen een gat of Canael daer groote stroom uyt quam, twelck teghens het Zee-water seer hert het gat quam uyt vallen, soo dat het soo ravelde, ... dat ons met elcke Zee 't Schip tot de blinde Rae [een ra onder de boegspriet], jae by nae de geheele boug-Spriet onder water viel ..." Ondanks het woeste water varen ze met de stroming mee, die ze aanduiden als vloed, richting de doorgang.

In *De eerste reis rond Kaap Hoorn 1615-1616 door Jacob le Maire en Willem Cornelisz. Schouten* zijn de beschrijvingen van zowel Schouten als Le Maire in hedendaagse spelling overgezet door Humphrey Hazellhoff Roelfzema. Over 25 januari 1616 schrijft Le Maire: "Bevonden ons dicht bij het oostelijk land [Vuurland] dat hoog was en hakkelig. Het strekt zich in O.Z.O. uit, zo ver als wij zien konden. Schoon weder. Liepen het kanaal in, Zuid en Z.W.t.Z. Loodden op 50 vaam grond met schelpen en steentjes. Zeilen met grote vreugde door de royale passage, God dankende dat hij verleende wat wij zo verlangd hadden."